

Ed.

445. Frumvarp til laga

[256. mál]

um Hússtjórnarkennaraskóla Íslands.

(Lagt fyrir Alþingi á 94. löggjafarþingi, 1973—1974.)

I. KAFLI

Tilgangur, námstími og réttindi.

1. gr.

Hússtjórnarkennaraskóli Íslands skal annast menntun hússtjórnarkennara og matráðsmanna.

2. gr.

Hússtjórnarkennaraskóli Íslands skal starfa í tveimur deildum, kennaradeild og matráðsdeild.

Kennaradeild býr nemendur undir kennslu í heimilisfræðum, svo og þeim greinum öðrum, er reglugerð ákveður, í grunnskólum og framhaldsskólum ásamt störfum við rannsóknir og leiðbeiningaþjónustu neytenda og atvinnuvega.

Matráðsdeild menntar starfsmenn til þess að veita forstöðu mötuneytum sjúkrahúsa, heimavistarskóla, vistheimila og annarra stofnana.

3. gr.

Lokapróf frá Hússtjórnarkennaraskóla Íslands veita réttindi til þeirra starfa, er talin eru í annarri grein samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð.

4. gr.

Hússtjórnarkennaraskóli Íslands skal vera þriggja ára skóli. Námstími skal vera 110—120 vikur.

Skiptingu kennslunnar í námstímabil skal ákveða í reglugerð.

II. KAFLI

Inntökuskilyrði, námsgreinar og próf.

5. gr.

Inntökuskilyrði í Hússtjórnarkennaraskóla Íslands eru:

- a) Stúdentspróf ásamt 20 vikna hússtjórnarnámskeiði.
- b) Próf úr heimilisfræðaskóla, að viðbættu prófi úr tveggja ára framhaldsdeildum gagnfræðaskóla.
- c) Með samþykki menntamálaráðuneytis má veita umsækjendum með annað nám að baki skólavist, ef skólastjórn telur það jafngilt og mælir með því. Þeir, sem besta undirbúningsmenntun hafa, sitja fyrir um skólavist.
- d) Nemandi skal eigi haldinn neinum kvilla, er öðrum geti að meini orðið og hamli skólavist að dómi skólastjórnar.

6. gr.

Í báðum deildum Hússtjórnarkennaraskóla Íslands skal kenna þessar námsgreinar:

- a) Íslensku og íslensk fræði, framsögn.
- b) Næringarefnafræðigreinar.
- c) Raungreinar.
- d) Hagfræði- og félagsfræðigreinar.
- e) Heilbrigðisfræðigreinar og umhverfisvernd.
- f) Í kennaradeild skal kenna uppeldisgreinar. Í matráðsdeild skal kenna verkstjórn og áætlanagerð, diet- og sjúkdómafræði.

7. gr.

Þær kennsluæfingar, sem ekki fara fram í skólanum eða í æfinga- og tilrauna-skóla Kennaraháskóla Íslands, verði í skólum þeim, sem menntamálaráðuneyti ákveður, að fengnum tillögum skólastjóra Hússtjórnarkennaraskóla Íslands, og skal hafa um þetta samráð við fræðsluskrifstofur og skólastjóra viðkomandi skóla.

8. gr.

Nemendur matráðsdeildar Hússtjórnarkennaraskóla Íslands skulu fá verklega kennslu í stofnunum ríkis og Reykjavíkurborgar, eftir samkomulagi þar um við forráðamenn viðkomandi stofnana.

Skýlt er leiðbeinendum, sem taka að sér verklega kennslu matráðsnema, að veita þeim tilsögn í samráði við skólastjóra Hússtjórnarkennaraskóla Íslands samkvæmt reglugerð.

9. gr.

Próf skal halda í lok hvers námstímabils. Við lokapróf í hverri grein skulu próf-dómendur skipaðir af menntamálaráðuneyti, að fengnum tillögum skólastjóra.

Í reglugerð skal ákveða nánar um prófgreinar, próftíma, lágmarkseinkunnir, skiptingu lokaprófs á námstímabil og annað er að prófum lýtur.

III. KAFLI

Skólastjórn og kennarar.

10. gr.

Menntamálaráðuneytið fer með yfirstjórn Hússtjórnarkennaraskóla Íslands.

Það skipar sex manna skólanefnd þannig: Formann nefndarinnar án tilnefningar, einn samkvæmt tilnefningu Kennaraháskóla Íslands, einn samkvæmt tilnefningu Kvenfélagasambands Íslands, einn samkvæmt tilnefningu Kennarafélagsins Hússtjórnar, einn samkvæmt tilnefningu Félags matráðskvemma og einn samkvæmt tilnefningu nemenda í skólanum. Gildir skipun nemendafulltrúans eitt ár en hinna fjögur. Verði atkvæði jöfn við afgreiðslu máls, ræður atkvæði formanns úrslitum.

Formaður skólanefndar boðar til fundar þegar hann telur ástæðu til eða þegar skólastjóri eða einhver nefndarmanna æskir, þó eigi sjaldnar en einu sinni á ári.

Skólastjóri á rétt til setu á fundum nefndarinnar með málfrelsi og tillögurétti, nema þegar fjallað er um mál, er varða hann persónulega.

11. gr.

Skólastjóri og fastir kennarar ásamt einum fulltrúa nemenda úr hvorri deild skólans, mynda skólaráð, sem er skólastjóra til ráðuneytis um skólastarfið.

Skólastjóri stýrir fundum skólaráðs.

12. gr.

Skólastjóri og fastir kennarar skólans eru embættismenn ríkisins og taka laun samkvæmt kjarasamningum.

Skólastjóri skal skipaður af forseta Íslands. Menntamálaráðherra skipar kennara, að fengnum tillögum skólanefndar og skólastjóra.

Hann ræður einnig yfirkennara, ef þurfa þykir, að fengnum tillögum skólastjóra.

13. gr.

Heimilt er skólastjóra að kveðja kennara sér til aðstoðar við eftirlit og umsjón í skólanum.

Enn fremur skulu kennarar starfa með nemendum utan kennslustunda í samráði við skólastjóra og vinna önnur störf í þágu skólans, eftir því sem ástæður leyfa og ákveðið er í reglugerð og erindisbréfi.

Má þá fækka skyldustundum kennara, svo og vegna mikillar heimavinnu eða annarra aukastarfa, að fengnu samþykki menntamálaráðuneytis.

14. gr.

Þá eina má setja skólastjóra og kennara við Hússtjórnarkennaraskóla Íslands, sem lokið hafa fullnaðarprófi frá Húsmæðrakennaraskóla Íslands, Hússtjórnarkennaraskóla Íslands eða hafa kennarapróf frá hliðstæðum kennaraskólum erlendum og hafa stundað framhaldsnám í hússtjórnarfræðum, uppeldisfræðum eða dietfræðum.

Þeir kennarar, er lokið hafa kandidatsprófi frá Norræna búsisluskólanum eða kandidatsprófi í einhverri aðalkennslugrein skólans, að viðbættri uppeldisfræðilegri menntun, sitja að öðru jöfnu fyrir um stöður.

Til þess að fá skipun við skólann þurfa kennarar að hafa stundað framhaldsnám, sem menntamálaráðuneyti metur gilt á hverjum tíma. Skólastjóri ræður sérfræðinga til stundakennslu.

15. gr.

Menntamálaráðherra setur skólanefnd, skólastjóra og kennurum erindisbréf.

IV. KAFLI

Ýmis ákvæði.

16. gr.

Stofn- og rekstrarkostnaður Hússtjórnarkennaraskóla Íslands greiðist úr ríkissjóði. Menntamálaráðuneyti ákveður heimavistargjöld og þátttöku nemenda vegna efniskostnaðar, að fengnum tillögum skólastjóra.

17. gr.

Skólastjóri ræður, með samþykki menntamálaráðuneytis, starfslið til að annast húsvörslu, ræstingu, skrifstofustörf og önnur nauðsynleg störf vegna rekstrar skólans.

18. gr.

Nú hefur kennari gegnt embætti í 5 ár og óskar að hverfa frá störfum um skeið til að efla þekkingu sína og kennarahæfni. Skal hann þá senda menntamálaráðuneytinu beiðni um orlof ásamt greinargerð um, hvernig hann hyggist verja orlofstímanum, sem skal notaður til: a) reglulegs náms í viðurkenndri menntastofnun, eða b) a. m. k. tveggja mánaða námsferðar, sem skipulögð er eða boðið til af aðila eða stofnun, sem menntamálaráðuneytið viðurkennir.

Ef menntamálaráðuneytið telur umsókn og greinargerð kennara fullnægjandi, getur það veitt honum orlof, allt að einu ári með föstum embættislaunum.

Menntamálaráðuneytið getur veitt kennara, er orlof hlýtur, styrk til að standa straum af kostnaði við ferðalög og námsdvöl í sambandi við orlofið, ef hann ver því til að stunda regluglegt nám við viðurkennda menntastofnun eða til námsferðar, sem hann nýtur ekki sambærilegs styrks til frá öðrum aðilum.

Þá getur menntamálaráðuneytið auglýst eftir umsækjendum til að leggja fyrir sig tiltekið nám, gegn veitingu orlofs eða sérstakra styrkja, nema hvorttveggja sé.

Styrki til viðbótar orlofi má veita af fé því, sem í fjárlögum er hverju sinni ætlað til að kosta orlof kennara.

Þá getur menntamálaráðuneytið eða aðrir aðilar í samstarfi við það efnt til allt að 3 vikna námsferða með hópum kennara á þeim árstíma sem skólar hérlendis starfa ekki.

Slíkar ferðir skulu að jafnaði farnar í júní eða ágúst, þegar kennurum gefst kostur á að kynnast skólum erlendis í starfi. Þeir aðilar, sem fyrir slíkum ferðum standa, skulu skipuleggja þær fyrirfram og birta væntanlegum þátttakendum fyrirhugaða starfs- og ferðaáætlun.

Menntamálaráðuneytið getur veitt af orlofsfjárveitingu styrk, sem nemur allt að $\frac{2}{3}$ af áætluðum ferðakostnaði og dvalarkostnaði þeirra kennara, sem þátt taka í slíkum hópferðum.

Enginn kennari getur á starfsævi sinni fengið hærri fjárhæð í orlof og orlofsstyrki samanlagt en nemur 1½ árs embættislaunum hans.

Menntamálaráðuneytið setur reglugerð um framkvæmd orlofs kennara.

Skal þess gætt eftir föngum, að það truflí ekki störf skóla eða torveldi þau. Að orlofi loknu skulu kennarar skila til ráðuneytisins skýrslu um störf sín og nám á orlofstímanum.

Skilyrði má setja þeim, sem hljóta orlof eða styrk til reglulegs náms, að þeir starfi að námi loknu að skólamálu eða kennslu á Íslandi minnst 3 ár.

Ákvæði þessi taka einnig til skólastjóra.

Heimilt er ráðuneytinu að veita kennurum orlof með launum að nokkru eða öllu leyti til þess að vinna að samningu eða útgáfu kennslubóka eða kennslugagna. Enn fremur er heimilt að veita kennara launalaust leyfi, þegar sérstakar ástæður mæla með því.

19. gr.

Skýlt er Hússtjórnarkennaraskóla Íslands að fenginni sérstakri fjárveitingu og í samráði við menntamálaráðuneyti, að halda endurhæfingarnámskeið í sérgreinum skólans fyrir hússtjórnarkennara og matráðsmenn.

20. gr.

Í reglugerð skal setja ákvæði um heilsuvernd í skólanum.

21. gr.

Menntamálaráðuneyti setur í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara.

22. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi, og tekur Hússtjórnarkennaraskóli Íslands þá við hlutverki Húsmæðrakennaraskóla Íslands. Teljast fastir starfsmenn Húsmæðrakennaraskóla Íslands starfsmenn Hússtjórnarkennaraskóla Íslands frá sama tíma.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp til laga um Hússtjórnarkennaraskóla Íslands var lagt fyrir síðasta Alþingi í þinglok til kynningar.

Frumvarpið var samið af nefnd, sem menntamálaráðuneytið skipaði 29. nóvember 1971 til þess að endurskoða gildandi lög um húsmæðrafræðslu og Húsmæðrakennaraskóla Íslands.

Í nefndina voru skipuð: Steinunn Ingimundardóttir, skólastjóri, samkvæmt tilnefningu skólastjóra húsmæðraskólanna og var hún jafnframt skipuð formaður nefndarinnar, Björn Halldórsson, skrifstofustjóri, samkvæmt tilnefningu Sambands ísl. sveitarfélaga, Halldóra Eggertsdóttir, form. Kennarafélagsins Hússtjórnar, samkv. tilnefningu félagsins, Sigríður Haraldsdóttir, kennari, samkvæmt tilnefningu Kvenfélagasambands Íslands, og Vigdís Jónsdóttir, skólastjóri Húsmæðrakennaraskóla Íslands, skipuð án tilnefningar.

Nefndin sendi ráðuneytinu með bréfi 7. mars 1973 tvö lagafrumvörp: um Hússtjórnarkennaraskóla Íslands og um heimilisfræðaskóla. Var tekið fram, að nefndarmenn væru í aðalatriðum sammála um frumvörpin.

Frv. er nú lagt fram á ný með nokkrum breytingum, sem ráðuneytið hefur gert á því og eru þessar helstar:

1) Felld er niður svofelld grein, sem var í upphaflega frumvarpinu:

„Lög þessi skal endurskoða samtímis endurskoðun laga um Kennaraháskóla Íslands, þó eigi síðar en að 5 árum liðnum frá gildistöku þeirra.“

Lögin um Kennaraháskólann eru í endurskoðun og lög á að sjálfsögðu að endurskoða hvenær sem ástæða virðist til.

2) Skipan skólanefndar (10. gr.) er breytt þannig, að ráðherra skipar formann án tilnefningar í stað þess að frv. gerði ráð fyrir, að „hússtjórnarfulltrúi mennta-

málaráðuneytisins“ skyldi vera formaður. Eigi er ástæða til að ákveða í lögum að starfsmenn í ráðuneytum skuli vera formenn skólanefnda, sem heyra undir ráðuneytið. Hins vegar væri frjálst að skipa þann starfsmann, sem einkum fjallaði um málefni skólans í formannsstarfið, ef sérstök ástæða þætti til, en eigi virðist slíkt heppilegt að jafnaði.

Þá er bætt í skólanefndina fulltrúa fyrir þá nemendur, sem nám stunda í skólanum hverju sinni. Er skipunartímabil hans eitt ár, en ekkert er því til fyrirstöðu, að sami nemandi sé endurskipaður meðan hann er í skólanum, ef nemendur æskja.

Eigi virðist ástæða til að lögbinda, að rektor Kennaraháskólans eigi sæti í skólanefnd annars skóla svo sem frumvarpið mælti fyrir um, en í þess stað er gert ráð fyrir að Kennaraháskólinn nefni fulltrúa í nefndina.

Öðrum efnisatriðum hefur ráðuneytið ekki breytt, en umhugsunarefni er, hvort nauðsynlegt sé að krefjast stúdentsprófs til inngöngu í skólann, og ef svo er, hvort ekki sé þá réttara að samcina Húsmæðrakennaraskólann Kennaraháskóla Íslands.

Af hálfu nefndarinnar, sem samdi frumvarpið, fylgdi greinargerð sú, sem hér fer á eftir:

„Um 1. gr.

Í þessari grein er nafni skólans breytt úr Húsmæðrakennaraskóli Íslands í Hússtjórnarkennaraskóli Íslands um leið og ákveðnar eru tvær námsbrautir innan skólans, þ. e. fyrir hússtjórnarkennara og matráðsmenn.

Um 2. gr.

Það er hlutverk Hússtjórnarkennaraskóla Íslands að veita kennaranemum fullnægjandi þekkingu og leikni bæði bóklega og verklega, til að leiðbeina ungum og öldnum í heimilisfræðum.

Skólinn skal temja kennaraefnum fræðilegt viðhorf og þann heildarskilning á nemendum og umhverfi þeirra, er geri þá hæfa til samvinnu við vandamenn nemenda sinna, sérfræðinga og aðra aðila, sem að uppeldismálum vinna.

Miða verður kennsluna að því að kenna öllum nemendum hagkvæm og skipuleg vinnubrögð í námi og starfi, bæði sem einstaklingum og í hópvinnu.

Einnig skal hjálfa sjálfstæða hugsun, glæða hugkvæmni, skyldurækni og félagsþroska.

Skapa ber skólanum aðstöðu til að láta nemendur fylgjast með nýjungum í vísindum og viðhorfum heimilisfræða og dietfræða.

Um 3. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 4. gr.

Samkvæmt gildandi lögum er Húsmæðrakennaraskóli Íslands þriggja ára skóli og starfar í 8—9 mánuði ár hvert, auk 3½ mánaðar sumarnámskeiðs.

Í frumvarpi þessu eru nefndar heildartölur fyrir allan námstímann — 110—120 vikur — en heppilegra þykir að ákvæði um skiptingu hans á námsárin verði sett í reglugerð.

Í frumvarpi því, er hér liggur fyrir, er krafist stúdentsprófs eða igildis þess til inngöngu í skólann. Kennaranám hússtjórnarkennara verður því hliðstætt námi í Kennaraháskóla Íslands, en þar er námstíminn samkvæmt gildandi lögum 3 ár.

Um 5. gr.

Óhjákvæmilegt er að krefjast stúdentsprófs til inngöngu í Hússtjórnarkennaraskóla Íslands, koma þar til 2 meginatriði:

1. Sífellt meiri kröfur eru gerðar um almenna menntun.
2. Sú veigamikla staðreynd, að nauðsynlegri, faglegri og kennslufræðilegri sérhæfingu kennaraefna verður eigi við komið á þeim tíma, sem í frumvarpinu

er ætlaður, nema nemendur hafi áður aflað sér stúdentsmenntunar eða ígildis hennar.

b og c liðir greinarinnar lúta að því að meta aðfaramenntun og hæfni umsækjanda, er hann hefur aflað sér eftir öðrum menntabrautum.

Um 6. gr.

Námsefni skólans er:

- a) Íslenska, íslensk fræði, framsögn.
- b) Næringarfræðigreinar: næringarefnafræði, vörubekking, matreiðsla, tilraunamatreiðsla, dietfræði.
- c) Raungreinar: eðlis- og efnafræði, gerlafræði, líffærafræði, lífeðlisfræði, lífefnafræði og stærðfræði.
- d) Hagfræði- og félagsfræðigreinar: almenn hagfræði, heimilishagfræði, hóbýlafræði, félagsfræði, fjölskyldufræði og bókfærsla.
- e) Heilbrigðisfræðigreinar og umhverfisvernd: heilsufræði, hjálp í viðlögum, þvottur og ræsting, viðhald húsa og húsbúnaðar og viðhald fatnaðar.

Í lok greinarinnar er námi hinna tveggja deilda skipt. Kennaraefni nema uppeldisgreinar: sálarfræði, uppeldisfræði, kennslufræði og stunda kennsluæfingar.

Matráðsmenn nema: verkstjórn og áætlanagerð, diet- og sjúkdómafræði og hljóta verklega tilsögn í mótuneytum sjúkrahúsa.

Um 7. gr.

Nemendur Hússtjórnarkennaraskóla Íslands þurfa miklar kennsluæfingar, bæði í bóklegum og verklegum greinum.

Æskilegt er, að skólinn hafi aðstöðu og húsrými til að hafa þessa kennslu innan sinna vébanda. Samstarf skal haft við Kennaraháskóla Íslands um aðstöðu til æfingakennslu.

Fræðsluskrifstofur skulu annast milligöngu um samninga vegna æfingakennslu í skólum, þar sem aðstaða er fyrir hendi.

Um 8. gr.

Nauðsynlegt er að flétta inn í nám matráðsnema Hússtjórnarkennaraskóla Íslands verklega kennslu, sem farið getur fram í mótuneytum sjúkrahúsa og annarra þeirra stofnana, er hafa yfir að ráða vélakosti og aðstöðu sem líkasta þeim, er gerist á bestu vinnustöðum sinnar tegundar.

Um 9. gr.

Grein þessi miðar að því að einfalda próf, jafnframt því sem hún á að gera kleift að fylgjast með nemendum í námi og starfi.

Námsefni skal, eftir því sem reglugerð ákveður, skipt niður í áfanga, og er eðlilegt að ljúka hverjum áfanga með prófi.

Próf í lok fyrsta námsárs á að skera úr um það, hvort nemanda lætur kennsla eða ekki, svo að hann geti í tæka tíð snúið sér að öðru námi eða starfi.

Um 10. gr.

Ákvæði þessu um skólanefnd Hússtjórnarkennaraskóla Íslands er ætlað að tryggja, að í verki nýtist sjónarmið og reynsla þeirra, sem mesta þekkingu hafa á menntun heimilisfræðakennara og matráðsmanna.

Til að tryggja tengsl og samstarf við Kennaraháskóla Íslands þykir rétt, að rektor hans eða fulltrúi eigi sæti í nefndinni.

11., 12. og 13. gr.

Parfnast ekki skýringa.

Um 14. gr.

Í þessari grein eru ákvæði um menntun skólastjóra og kennara og eru þau sett til þess að tryggja, að skólinn hafi ávallt á að skipa hinum hæfustu starfskröftum.

15. og 16. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 17. gr.

Þar sem skólinn er rekinn eingöngu af ríkinu, þykir eðlilegt að skólastjóri annist ráðningu starfsliðs þess, er hér um ræðir, með samþykki menntamálaráðuneytis.

Um 18. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 19. gr.

Vegna sífelldrar þróunar þykir sjálfsagt að Hússtjórnarkennaraskóli Íslands í samvinnu við menntamálaráðuneyti annist endurmenntun og viðbótarmenntun hússtjórnarkennara og matráðsmanna með námskeiðum.

20., 21. og 22. gr.

Þarfnast ekki skýringa.“